BnF Gallica

Le sens de la vie / dúc cha Tòng vói thiêu niên

Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France

BnF Gallica

Nguyên, Jean-Baptiste Bá Tòng (1868-1949). Auteur du texte. Le sens de la vie / dúc cha Tòng vói thiêu niên. 1935.

1/ Les contenus accessibles sur le site Gallica sont pour la plupart des reproductions numériques d'oeuvres tombées dans le domaine public provenant des collections de la BnF. Leur réutilisation s'inscrit dans le cadre de la loi n°78-753 du 17 juillet 1978 :
- La réutilisation non commerciale de ces contenus ou dans le cadre d’une publication académique ou scientifique est libre et gratuite dans le respect de la législation en vigueur et notamment du maintien de la mention de source des contenus telle que précisée ci-après : « Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France » ou « Source gallica.bnf.fr / BnF ».
- La réutilisation commerciale de ces contenus est payante et fait l'objet d'une licence. Est entendue par réutilisation commerciale la revente de contenus sous forme de produits élaborés ou de fourniture de service ou toute autre réutilisation des contenus générant directement des revenus : publication vendue (à l’exception des ouvrages académiques ou scientifiques), une exposition, une production audiovisuelle, un service ou un produit payant, un support à vocation promotionnelle etc.

CLIQUER ICI POUR ACCÉDER AUX TARIFS ET À LA LICENCE

2/ Les contenus de Gallica sont la propriété de la BnF au sens de l'article L.2112-1 du code général de la propriété des personnes publiques.

3/ Quelques contenus sont soumis à un régime de réutilisation particulier. Il s'agit :

- des reproductions de documents protégés par un droit d'auteur appartenant à un tiers. Ces documents ne peuvent être réutilisés, sauf dans le cadre de la copie privée, sans l'autorisation préalable du titulaire des droits.
- des reproductions de documents conservés dans les bibliothèques ou autres institutions partenaires. Ceux-ci sont signalés par la mention Source gallica.BnF.fr / Bibliothèque municipale de ... (ou autre partenaire). L'utilisateur est invité à s'informer auprès de ces bibliothèques de leurs conditions de réutilisation.

4/ Gallica constitue une base de données, dont la BnF est le producteur, protégée au sens des articles L341-1 et suivants du code de la propriété intellectuelle.

5/ Les présentes conditions d'utilisation des contenus de Gallica sont régies par la loi française. En cas de réutilisation prévue dans un autre pays, il appartient à chaque utilisateur de vérifier la conformité de son projet avec le droit de ce pays.

6/ L'utilisateur s'engage à respecter les présentes conditions d'utilisation ainsi que la législation en vigueur, notamment en matière de propriété intellectuelle. En cas de non respect de ces dispositions, il est notamment passible d'une amende prévue par la loi du 17 juillet 1978.

7/ Pour obtenir un document de Gallica en haute définition, contacter
utilisation.commerciale@bnf.fr.

MGR J. B. TÒNG

13. 5. 3
N° 8233

ĐỨC CHA TÒNG
VỚI
THIẾU NIÊN

DÉPÔT LÉGAL
INDOCHINE
N° 20680

LE SENS DE LA VIE

1935
Imprimerie MY-THANG
NAM-DINH

8° Indoch.-Pièce
1850 4725

Source gallica.bnf.fr / Bibliothèque nationale de France

S. E. MONSEIGNEUR

JEAN-BAPTISTE TONG

DÉPÔT LÉGAL INDOCHINE N° 20580

S. E. Monseigneur Jean-Baptiste Tong parle à la jeunesse de Nam-Dinh

Monseigneur Jean-Baptiste Tòng, évêque coadjuteur de Phat-diêm, est venu la semaine dernière prêcher une retraite à l'œuvre de la Jeunesse Catholique Annamite que dirige depuis 3 ans le R. P. Vacquier.

Durant quatre jours, devant un superbe auditoire, composé de l'élite de la Jeunesse Annamite de Nam-dinh, S. E. Mgr Tòng développa dans ses instructions vibrantes de zèle, les grandes vérités religieuses les plus aptes à soutenir les jeunes à l'aurore de la vie. Le Dimanche 17, au matin, une messe de communion fervente clôtura cette retraite.

L'après-midi, à 17 h 30, dans la grandiose salle de l'Ecole Paroissiale, le cercle Minh-Minh-Duc avait invité la population française et annamite à entendre Mgr Tòng traiter, en français, le sujet suivant : « Que devez-vous faire de vos vingt ans ? — **Le sens de la vie** *».*

Devant une jeunesse étudiante très nombreuse, qui, de bonne heure, avait envahi la salle, et en présence de M. le Résident-Maire et Mme Rocca, de S. E. le Tổng Đốc Trần-văn-Thông, de nombreux fonctionnaires et mandarins, Mgr Tòng développa sa conférence avec une vigueur, une précision et une émotion qui gagnèrent tous les cœurs. En se servant d'exemples et de comparaisons

touchantes, puis de faits concrets et trop souvent méconnus, Mgr Tòng développa avec tact une majestueuse apologie de toute la Religion chrétienne.

Avec une reconnaissance et une émotion communicatives, Son Excellence montra comment l'œuvre de charité de l'Eglise était réalisée chaque jour par la France chrétienne, tout spécialement auprès des étudiants de toutes races qui vont étudier dans ses grandes écoles et ses universités.

Les Journaux (21 Février 1935)

S. E. Monseigneur Jean-Baptiste TÒNG parle à la Jeunesse de Nam-Dinh

TITRE DE LA CONFÉRENCE :

LE SENS DE LA VIE

Conférence à la « Minh Minh Duc »
Nam-Dinh, le Dimanche 17-2-1935.

Monsieur le Résident,
Vénérés Pères,
Monsieur le Président du cercle de Minh Minh Duc,
Mesdames et Messieurs,
Mes chers amis,

Je croyais que ma première visite, après mon retour de France, sans être la dernière, ne mettrait pas si longtemps avant de se renouveler. Il faut avoir mis la main à la charrue pour se rendre compte des difficultés du métier de laboureur. Vous dirai-je qu'il faut être évêque pour comprendre combien lourde est la charge à porter chaque jour. Chaque paroisse, chaque centre de chrétienté a ses travaux parfois bien pénibles. Quand je vous aurai dit que ces travaux ont tous leur répercussion plus ou moins grande à l'évêché, vous vous ferez une petite idée de ce que peut être la charge épiscopale. De plus, Nam-Dinh, quoique bien près de Phat-Diêm, n'est pas dans le territoire confié à mes soins.

Alors, mes chers amis, quelles peuvent être les raisons qui me ramènent au milieu de vous ? Inutile de prendre des périphrases. Je suis attiré par votre œuvre de jeunesse, parce que les jeunes sont l'avenir de notre pays, de notre race et que parmi la jeunesse du Tonkin, vous êtes plus capables que d'autres de nous donner espoir, parce que vous êtes instruits, destinés aux carrières des classes dirigeantes, en un mot, vous êtes l'élite sur laquelle sont fixés tous les regards.

Ý NGHĨA SỰ SỐNG

Bài diễn thuyết của đức Giám-Mục NGUYỄN-BÁ-TÒNG

Như đã đưa tin trên các báo, chiều hôm Chủ nhật trước đây, tại hội quán Minh - Minh - Đức ở Nam - định, đức Giám-mục Nguyễn-bá Tòng đã diễn thuyết bằng tiếng Pháp về vấn đề: « Ta phải đem tuổi 20 để làm gì ? Cái ý nghĩa của sự sống ».

Hôm ấy, anh em thiếu niên chẳng những bên giáo, mà lại bên lương cũng đông người đến dự. Trong các thính giả, có cả quan chánh Công sứ Rocca, quan Thiếu Trần-văn-Thông và nhiều vị thân hào tây nam trong thành phố nữa.

Đức cha đã nói trong ngót một tiếng đồng hồ, giọng điệu vừa thiết tha vừa đằm thắm, nhời nhẽ đã mạnh mẽ lại thâm trầm, làm cho thính giả hết mọi người đều khâm phục và cảm động lắm.

Trước hết, Đức cha nhắc lại cái buổi đầu Ngài đến thành Nam, hồi vừa đi chịu chức ở La-mã về. Từ đấy, Ngài vẫn mong sẽ còn nhiều lần được đến thăm xứ này, mà ngặt vì công việc phận sự cứ bộn bề luôn mãi. Vả chăng, tuy Nam định với Phát-diệm chẳng cách xa gì nhau cho lắm, nhưng không thuộc về địa hạt Ngài coi sóc, nên càng hiếm khi có dịp để Ngài năng lui tới. Lần này, Ngài nhận lời ra giúp cầm phòng và diễn thuyết ở đây, là bởi lòng Ngài vẫn quí yêu bạn trẻ, thiết tha đến những cuộc họp tập của anh em thiếu niên. Thiếu niên là tương lai của xứ sở, của

Un vieux marin avait passé sa vie... dans la pêche... au large... de jour, de nuit, sur un petit voilier. Or, voilà qu'un jour de tempête, luttant déjà difficilement contre la houle et le vent, le vieux aperçoit à travers le brouillard, à quelques mètres en avant... le récif Pour la première fois, sa main tremble, il n'est plus sûr de lui. Que va-t-il se passer ? Dans un dernier effort, saisissant la barre à deux mains, le brave sort sain et sauf du danger. Il a compris cependant la leçon que vient de lui donner sa vieille amie, la mer. Il rentre à la chaumière, il appelle le plus fort, le plus intrépide, le plus intelligent de ses fils : « Viens avec moi. » Bientôt le père et le fils s'acheminent vers le rivage. La barque est là qui les attend. Tous deux travaillent à hisser la voile. Alors, prenant dans sa main la barre comme un roi son sceptre, le vieux marin la pousse du côté de l'enfant : « A ton tour, petiot, pour moi, c'est fini. »

Et pendant que le fils ouvre de grands yeux sur la mer comme pour en sonder les mystères, sa main inhabile a saisi le gouvernail. Ignorant tout du danger, elle dirige tant bien que mal le frêle esquif Déjà le rivage est loin : c'est l'immensité, la pleine mer. Fier de ses premiers exploits, le mousse se redresse, regarde autour de lui les vagues en colère et semble les défier « Bravo ! petiot », dit le père. Or voici que le remous augmente, la mer tout à l'heure relativement calme se creuse en vallées de plus en plus profondes pour remonter et redescendre encore. « Doucement, dit le père, ne t'énerve pas, ramène lentement la barque, sans brusquerie. »

Des nuages s'amoncellent à l'horizon, le vent souffle en rafales, la pluie tombe serrée, l'orage gronde, les éclairs sillonnent la nue. « Toute la voilure en bas ! », dit le père. L'autre n'écoute plus. Ebloui, grisé comme un conquérant sûr de son triomphe, il se tient debout, les deux mains appuyées sur la barre, toute son attention

giống nói ; nhất là thiếu niên ở một nơi đô thị như ở thành Nam này, là những người thông minh học thức, có thể nắm giữ những địa vị trọng yếu, trở nên bạng thượng lưu của xã hội ngày mai, thì ai mà chẳng chú mục đến, chẳng đặt hy vọng vào ?

Sau mấy nhời mở đầu ấy, Đức cha kể đến câu truyện sau này : « Có một người thủy thủ đã già, trọn đời những quăng chài ném lưới, những rẽ sóng ra khơi, ngày đêm đã ở mãi trên một chiếc thuyền buồm nhỏ. Bữa nọ, lại gặp phải cơn giông tố phũ phàng, lão đã hết sức lựa chiều chống trọi cùng sóng gió, thế mà nhìn qua đám sương mù bao tỏa, lão bỗng nhận thấy lù lù một mô đá nổi, chỉ còn cách mũi thuyền mấy thước nữa mà thôi. Lần ấy là lần thứ nhất tay lão phát run, trong bụng lão không còn tin cậy vào cái tài nghề của mình nữa. Cứ đưa thuyền thẳng vào chỗ chết ấy chăng ? Không, hai tay lão nắm vững bánh lái, thu hết tinh lực, lựa đường lão đưa ngay được con thuyền tránh khỏi. Nhưng, qua cơn nguy hiểm ấy, lão tự biết mình không còn thể xông pha được trên mặt bể như xưa.

Vào tới bờ, lão về thẳng túp lều tranh gọi đứa con trai cường tráng, quả cảm và thông minh hơn cả trong các con lão, mà bảo nó đi theo mình. Hai cha con lại cùng nhau ra bờ bể, xuống thuyền, kéo buồm lên. Mọi việc đã xuôi, người cha cầm lấy tay lái, khác nào một ông vua cầm hốt ngọc, trao sang cho con mà bảo rằng : « Này đến lượt con vào nghề, từ đây cha không còn thể làm gì được nữa rồi ».

Người con hai mắt cứ đăm đăm trông làn nước mặn, như muốn thăm dò cho thấy những sự bí mật ẩn náu dưới các làn sóng dập dờn, lại chưa từng biết có sự nguy hiểm lắm

retenue par le beau spectacle qui s'offre à lui. Une secousse terrible : la barque est soulevée de telle façon que les deux hommes sont projetés violemment l'un contre l'autre, une vague énorme se dresse devant eux et retombe lourdement. Encore une alerte pareille et le frêle esquif est submergé.

Mais déjà le vieux est debout : en un clin d'œil, il a descendu la voile : «Aux rames maintenant, s'écrie t-il, face au vent, courage ! on en a vu bien d'autres. » Sous la vigoureuse impulsion des deux hommes la barque s'est redressée. Sans doute ils devront ramer longtemps encore ; mais vers le soir la mer s'apaisera, la pluie cessera, les nuages s'écarteront pour laisser apercevoir le bleu du ciel. On achèvera de vider l'eau qui reste au fond de l'embarcation, on hissera de nouveau la voile. « Rentrons maintenant, dira le vieux, demain nous recommencerons. Tu es un brave, mon petit ; mais ne t'avise pas encore de sortir en mer tout seul sans ton vieux papa. »

Vous étiez venus entendre une conférence mes chers Amis, et voilà que je vous raconte une histoire et pas drôle du tout, certes !.. Cependant cette histoire est l'image de notre existence. Nous autres vieux, voyons chaque jour approcher le moment où nos bras seront trop faibles pour tenir le gouvernail. Vous êtes jeunes, vous ne connaissez pas les obstacles rencontrés sans cesse sur la mer orageuse de ce monde. Vous croyez qu'il suffit de braver le danger pour l'écarter et pour rentrer victorieux au port. Ecoutez ceux qui ne veulent que votre bien, et joignent à l'affection qu'ils ont pour vous, une longue expérience, achetée parfois bien cher.

« Si jeunesse savait, dit le proverbe, si veillesse pouvait ! » Eh bien ! laissez-moi aujourd'hui vous dire ce que je sais. « Si vous ne savez que faire de vos 20 ans, disait le grand Lacordaire, donnez-les moi. » Non, mes chers Amis, je ne vous demanderai pas vos 20 ans : du

sao, anh ta cứ lái cho con thuyền mong manh ra tắp tít mãi ngoài bề khơi, bao la vô hạn. Buổi đầu, thấy mình xông pha được như thế, anh đã tự cao, khinh thường những làn sóng đang âm thầm sôi nổi. Không ngờ đang lúc trời yên lặng bỗng nổi ba đào, mặt bề sóng cuộn lên như từng giẫy núi lớn chập chồng, chuyển động. Mây kéo đen mịt chân trời, gió giật từng cơn dữ dội, mưa sa như nước trút, chớp đã nhoáng lóe mắt, lại thêm sấm ran vang rậy vùng trời. Thấy vậy, lão thủy thủ già vội bảo con phải hạ ngay buồm xuống, nhưng nào còn có biết nghe theo! Anh ta vẫn đứng tỳ hai tay vào bánh lái, chăm chú nhìn xem những cảnh tượng lạ lùng đang phô bầy ra trên trời dưới nước, mê mải, say sưa, như một viên chiến tướng đã nắm chắc cuộc toàn thắng trong tay.

Một ngọn sóng nâng bổng chiếc thuyền lên rồi ném xuống, làm cho hai cha con ngã dập vào nhau, đoạn lại một làn sóng khác ập luôn đến nữa. Chỉ thiếu chút nữa là chiếc thuyền mong manh kia chìm nghỉm, nhưng lão thủy thủ già đã vội vàng nhổm dậy, hạ ngay buồm xuống được. Từ đấy cả hai cha con phải hết sức bắt tay chèo, lựa theo sóng gió mà đưa con thuyền đi. Họ phải khó nhọc chèo lâu lắm, mãi về chiều sóng gió mới yên, mưa tạnh, trời quang, bấy giờ mới lại kéo buồm lên được để vào bờ. Khi đã cập bến, bảo con rằng : Bây giờ ta hãy về nhà, rồi mai sẽ lại ra đi nữa. Con thực có can đảm lắm ; nhưng con ơi ! con chưa thể bỏ rời cha già mà một mình xông pha trên mặt sóng được đâu.»

« Câu truyện chẳng có chi là dị kỳ đó, chính là cái hình ảnh của đời người. Người già mỗi ngày một thấy đến gần cái lúc yếu mệt, chẳng còn đủ sức mà cầm tay lái. Còn các bạn trẻ, lại chưa biết những nỗi khó khăn

moins je vous indiquerai, en quelques mots, ce que vous devez en faire pour votre utilité personnelle d'abord, pour votre famille ensuite, et enfin pour votre Pays, pour l'Indochine.

Pour être marin, nous l'avons vu tout à l'heure, il ne suffit pas d'être brave, il faut encore connaitre la mer. Pour être un homme digne de ce nom, le bon vouloir, la bravoure ne suffisent pas, il faut encore connaître ce que c'est que la vie.

Je me souviendrai toujours de ce jeune étudiant annamite, isolé dans une chambre d'hôpital, et que je trouvai un jour penché sur un livre, un mauvais roman peut-être, les yeux remplis de larmes — Pourquoi pleurer à votre âge, lui demandai-je ? De mauvaises nouvelles sans doute, la nostalgie du pays natal, quoi encore ? . . Non, me répondit-il, rien de tout ce que vous dites ; mais vous, prêtre de Dieu, apprenez-moi d'où je viens où je vais et ce que je suis venu faire sur la terre ; car si je ne sais rien de tout cela, comment pourrai je conduire les autres, quels services rendrai-je à tous les miens, à mon village, à mon Pays ?

La voyez-vous, mes chers Amis, la tempête de la vie ? — A vingt ans, ne pas savoir d'où l'on vient, où l'on va, semblable à ce voyageur égaré dans une ville, et qui marche tantôt d'un côté, tantôt de l'autre, sans savoir où il parviendra. Ah ! je le sais, il peut se trouver des jeunes qui se laissent vivre, qui ne cherchent pas à percer l'énigme de la vie. Je vous le dis tout de suite, ces derniers me font pitié. Ils arriveront au soir de leurs jours, et pour peu qu'ils soient encore capables de remords, ils se diront : « En vain nous a été donné le précieux don de la vie, nous avons vécu sans but, sans utilité pour nous et pour notre entourage. A quoi bon avoir vécu ? »

D'autres cherchent à résoudre le grand problème par

nguy hiểm của cái biển luôn luôn có giông tố, là cuộc đời này; lại vẫn tưởng đâu rằng cứ xông liều vào các sự hiểm nghèo, là tránh được nó và mới có thể đưa mình đến chỗ toàn thắng. Các bạn phải nghe theo những người chỉ muốn làm ơn làm ích cho mình, những người vừa có lòng thương yêu quí mến các bạn mà lại đã có từng trải, có lịch duyệt nhiều. Các bạn phải ghi nhớ câu phương ngôn này: « Nếu đầu xanh mà đã từng biết, nếu già nua mà còn sức khả kham » thì việc đời không có gì là khó cả.

Vậy để tôi xin nói những điều tôi biết cho các bạn nghe. Nhà đại danh sĩ Lacordaire xưa kia, đã bảo các thiếu niên rằng: « Nếu các anh không biết dùng tuổi 20 để làm việc gì, thì hãy đưa nó lại cho tôi. » Hôm nay, tôi đây, tôi không xin cái tuổi 20 của các bạn, tôi chỉ xin đem một vài lời mà chỉ dẫn cho các bạn biết cách phải ăn ở thế nào, để cho tuổi trẻ của mình chẳng những có lợi ích cho bản thân và cho gia đình, mà lại có lợi ích cho tổ quốc ta là cõi Đông-dương này nữa.

Nghe câu truyện tôi vừa kể, các bạn hẳn đã biết rằng: Muốn trở nên một tay thủy thủ giỏi, can đảm không đủ, còn phải thông thuộc chỗ bể sâu nông, biết xem bể thế nào là sắp bình yên hay sóng gió. Muốn làm một người thật xứng đáng là người, nếu chỉ có lòng ước muốn ngay lành và bụng dạ can đảm, hăng hái, cũng chưa đủ, còn phải biết rõ ý nghĩa của cuộc đời là thế nào nữa mới được.

Không bao giờ tôi quên buổi tôi được gặp một cậu học sinh Việt-Nam, ở trong một bệnh viện. Thấy cậu ngồi cúi xem một quyển sách, có lẽ là một quyển sách nhảm, mà hai mắt đang đầm lệ, nên tôi đến gần bên cất tiếng hỏi rằng: — Đang cái tuổi vui cười sao cậu lại khóc? Cậu mới nhận được tin buồn chăng? Hoặc vì trạnh lòng lữ thứ mà nhớ quê hương chăng? Hay là vì một nỗi gì khác nữa?... Cậu ta đáp lại rằng. — Thưa cha không, tuyệt nhiên không phải vì những lẽ cha đã hỏi đó mà con buồn. Con buồn vì xét ra con chẳng biết bởi đâu mà mình

leurs propres moyens. Ils interrogent la science, et celle-ci de leur répondre qu'elle ne discute que sur ce qu'elle voit, ce qu'elle entend, ce qu elle peut percevoir par les sens; et encore la science se trompe souvent, et doit souvent contredire demain ce qu'elle a affimé hier. A plus forte raison, ne peut-elle rien nous apprendre sur nos origines, sur nos destinées et sur les moyens à employer pour y adapter notre conduite, pour nous indiquer ce qui est mal et ce qui est bien, ce qui est vrai et ce qui est faux dans l'ordre moral et spirituel.

Alors nôs chercheurs se tourneront vers la philosophie, et plus particulièrement vers la métaphysique. Ils croiront, durant quelques jours, avoir découvert dans certains auteurs des règles de vie, directives pratiques apparemment bien adaptées à leur nature, à leurs aspirations, à leur soif de vérité; puis, réflexion faite, ils se diront qu après tout, ces penseurs, ces génies de la philosophie ne sont que des hommes, que les hommes passent et leurs doctrines avec eux, qu'ils se contredisent à l'envi, et que, par conséquent, ils n'inspirent qu'une confiance très limitée. Ce sont de pauvres médecins qui, malgré tout leur savoir, se voient souvent obligés d'avouer leur défaite devant un mal inexplicable.

Il faut en dire autant des croyances et des religions. Leur variété prouve qu'elles sont sujettes, elles aussi, au changement, à la fluctuation des opinions, parce qu'elles viennent de l'homme comme les philosophies et les sciences. Ne venant que de l'homme, elles ne connaisent que

đã sinh ra, sinh ra trên mặt đất này để làm gì, rồi sau này sẽ trở về đâu . . . Bấy nhiêu điều con đã không biết một chút gì cả thì còn làm sao mà dìu dắt cho kẻ khác, mà biết đường ăn ở để giúp đỡ được cho nhà, cho nước? Thưa cha là đấng thay mặt Thiên Chúa, xin cha chỉ bảo cho con.

Cái cơn giông tố của cuộc đời là vậy đó, các bạn đã nhận thấy chưa? Đã 20 tuổi mà không biết mình bởi đâu mà đến và rồi sau sẽ đi đâu, thì có khác gì một người lữ khách lạc đường trong một thành phố lớn, đi bơ vơ chẳng biết về đâu. Phải, tôi cũng rõ rằng trong hàng thanh niên cũng có người chỉ biết sống qua ngày, chẳng hề tìm xét cho hiểu cái bí quyết của cuộc đời. Thực đáng thương thay cho cái hạng người ấy! Tới lúc cuộc đời của họ đã xế bóng, nếu họ còn đôi chút lương tâm mà biết hối, tất họ phải tự nhủ lòng rằng: « Cái đời quí trọng của ta, ta bỏ phí hoài, ta đã sống không mục đích, không lợi ích cho mình, cho xã hội. Sống như thế, thì sống có ích gì? »

Lại cũng có người muốn đem cái vấn đề to tát ấy mà nhờ Khoa-học giải quyết cho. Nhưng, Khoa-học chỉ biện luận đến các việc mắt thấy tai nghe, các việc có thể tiếp xúc đến giác quan của loài người được mà thôi. Mà lại, ngay trong những việc ấy, xưa nay Khoa học chẳng đã sai lầm luôn mãi, biết bao nhiêu điều đã bàn quanh giải quẩn, tiền hậu bất nhất đó ư? Bởi vậy mà không bao giờ Khoa-học có thể giúp cho người ta thấu hiểu được cái bản nguyên và cái số phận của loài người, biết rõ được cách thế phải ăn ở làm sao cho hợp đạo làm người phân biệt sự lành với sự dữ, sự chân chính với giả trá.

Thấy Khoa học không thể giúp được về phạm vi luân-lý và tinh thần, có nhiều người lại quay sang với Triết học, nhất là với khoa siêu-hình. Buổi đầu mới xem vào sách vở của mấy nhà trước-tác nào đó người ta tưởng đâu là đã tìm ra những quy tắc cho cuộc sinh hoạt, thấy được những điều chỉ bảo thích nghi với bản tính, với chí nguyện, với

ce que l'homme connaît, elles se trompent donc et se contredisent aussi à l'envi. Voilà pourquoi, sans parler de la variété des croyances et des cultes qui divisent l'Europe, nous trouvons tant de divergence dans les Shintoïsmes des Japonais, par exemple, et dans celui qui se pratique dans certaines contrées de la Chine. Voilà pourquoi tant de divergence dans le bouddhisme de l'Inde, berceau de cette religion, et le bouddhisme tel qu'il se pratique au Cambodge ou au Tonkin. — C'est ce qui explique aussi pourquoi le culte des ancêtres, si en honneur chez nous, est tombé en désuétude dans d'autres contrées très proches de la nôtre.

Vous l'avez deviné, mes chers Amis, ce n'est pas à l'homme que nous devons demander les règles de conduite ; c'est à un être tout de sagesse pour nous conduire, de science inaltérable pour nous instruire, de puissance sans borne pour nous aider, nous secourir quelles que soient les situations dans lesquelles nous nous trouvons ; à un être qui ne peut ni se tromper ni nous tromper, à un être qui, par conséquent, ne change pas.

Cet être unique, c'est Dieu. Pour le reconnaître, nous n'avons qu'à considérer ses œuvres : comme Lui, elles ne changent point. Une fois qu'il les eut créées, nous dit la Bible, il vit que tout était bien, tout était parfait, qu'il n'y avait rien à y changer. Le firmament est toujours demeuré le même avec ses constellations innombrables, la terre que nous habitons a toujours produit les métaux et les plantes nécessaires à l'homme. Les animaux comp-

sự khát vọng chân lý của mình. Nhưng rồi ra khi đã xét nghiệm kỹ càng, người ta mới biết rằng: cũng không thể quá tin cậy vào mấy nhà tư tưởng, mấy vị thần trong làng Triết-học kia được. Chẳng qua họ cũng là loài người, mà đã là người, thì cũng phải đền tiêu ma, các thuyết họ xướng ra rồi cũng có ngày mai một. Vả chăng, xưa nay đã có biết bao nhiêu thuyết xướng lên phản trái hẳn nhau; các nhà Triết-học cũng không khác gì mấy ông thày thuốc khốn nạn, vẫn phải thú nhận rằng: dù đã học nhiều xem rộng, mà thường gặp lắm bệnh chẳng còn biết đối chứng lập phương làm sao.

Cả đến những sự người ta tin tưởng những đạo của người ta theo, cũng không khác gì Khoa-học và Triết-lý: đã chia trăm rẽ nghìn, mỗi nơi một cách, mỗi người một phách, lại luôn luôn thay đổi tùy theo với trào lưu của dư luận. Cũng là bởi loài người bầy đặt ra, nên các đạo ấy chỉ biết nguyên những điều mà loài người đã biết, thường thấy có sự sai nhầm và phản trái hẳn nhau. Chẳng phải nói xa xôi tận bên Âu bên Mỹ làm gì, chỉ nói ngay cõi Á-đông này, đã có biết bao nhiêu sự chia rẽ trong các môn phái! Cùng một đạo Nhân-thần (Shintoïsme), mà ở Nhật-bản với mấy miền bên Trung-hoa, tin giữ mỗi nơi một khác; cùng một đạo Phật, ở chính bên Ấn-độ với ở Cao-miên, hay là ở Bắc-kỳ này, đã sai lạc nhau quá lắm. Nói ngay sự thờ cúng ông bà ông vải, trên giải đất Việt này đang còn thịnh hành, mà ở các miền khác, ngay cả những miền tiếp cận với mình, người ta đã thờ ơ lạnh nhạt rồi.

Trước cái tình thế ấy, hẳn các bạn đã nhận thấy rằng: loài người không thể ra khuôn đặt mẫu cho cách ăn ở của ta được. Phải có một Đấng cực khôn ngoan để chỉ đường giất lối, phải có một Đấng thông biết vô cùng để bảo ban dẫn dậy, phải có một Đấng quyền phép tối cao để ra tay tế độ cho ta được, bất cứ là khi ta phải ở vào cảnh ngộ nào. Ta phải tìm đến với một đấng không thể sai nhầm mà cũng chẳng hề lừa dối, một Đấng không bao giờ biến cải vậy.

Đấng độc nhất ấy, chính là Thiên Chúa. Cho được biết

tent toujours le même nombre d'espèces, et parmi eux ce sont toujours les mêmes qui approchent l'homme de tout près pour le servir ou pour devenir sa nourriture. L'air que nous respirons n'a pas varié. Les eaux de la mer, des fleuves, des rivières, les eaux des stations thermales sont restées ce qu'elles étaient et chacune a gardé sa fonction, son utilité bien appropriée à toutes les exigences de notre constitution. Dieu vit que tout ce qu'il avait fait était bien, et il ne changea pas d'idée, il n'eut pas à réformer son œuvre.

Le genre humain lui-même n'a pas changé Pour l'homme comme pour le reste de la Création, plus peut-être même que pour le reste de la Création, Dieu vit que son œuvre était belle et il ne la changea pas. — Ce qui fait le malheur de l'homme, et a incité plusieurs philosophes à critiquer l'œuvre de Dieu, c'est le mauvais usage que l'homme osa faire et ose, hélas! faire encore, de nos jours, du don le plus précieux à lui accordé par le Créateur, je veux parler de la liberté, dont l'homme abuse trop souvent pour commettre le péché Le péché, voilà le seul mal. Enlevez le péché de l'individu, de la famille, de la société et vous comprendrez que même l'homme, en sortant des mains de Dieu, était un être parfait et que pour lui, comme pour toutes les autres créatures, Dieu pouvait dire qu'il n'y avait rien à changer à son œuvre.

Or comment concevoir, sans blasphème, que le Créateur se désintéresse de son œuvre, qu'il l'abandonne à ses propres moyens, lui refuse ce secours si nécessaire dont nous parlions tout à l'heure, et ne vienne pas dicter à l'homme les règles de conduite qu'il doit suivre, la morale qu'il doit pratiquer, les vérités qu'il doit croire ? Cette assertion n'est pas admissible. Pour nous y reconnaître, nous n'avons qu'à rechercher dans le dédale des religions la marque de Dieu. De même qne rien n'a changé dans le monde physique de ce que Dieu avait créé, ainsi doit-il en être de sa religion. Partout nous devons retrouver

Chúa, ta chỉ cần phải nhìn nhận vạn vật ngài đã tạo thành. Các vật ấy, cũng như chính Thiên-Chúa, không bao giờ có thay đổi. Thánh kinh giậy cho ta biết rằng : khi Chúa tạo lập thiên địa thì Ngài thầy mọi sự đều thập phần hoàn mỹ, không còn phải canh cải gì nữa. Từ xưa đến nay, trên bầu trời vẫn có nhật, nguyệt và tinh tú ; dưới quả đât. vẫn sản ra các loài kim, vẫn sinh ra các cây cỏ cần dùng cho người ta. Loài vật, trước sau vẫn có bấy nhiêu giông. mà giống nào người ta thường nuôi đề sai khiến hay để ăn thịt, cũng vẫn quanh quần bên người.

Cả đên loài người cũng vậy. Khi Chúa dựng nên người ta rồi thì nhận thấy người ta cũng như muôn vật, mà có khi lại hơn cả muôn vật, đã tốt đẹp lắm rồi, không còn phải thay đổi gì nữa. — Xưa nay nhiều nhà triêt-học thấy trong đời có lắm nỗi tai ách, các sự khồn nạn nào có phải là Chúa sinh ra đâu, chính là vì loài người đã lạm dụng cái quyền tự do của mình mà tự gây nên. Người ta đã dùng cái ơn quí báu Đấng Chúa Tề đã phú cho ấy làm những việc tội lỗi ; mà chính những tội lỗi là căn nguyên của mọi sự đau khồ ở thê giới này. Bỏ mọi sự tội lỗi ở cá nhân, ở gia đình, ở xã hội đi, thì ta sẽ thầy loài người khi vừa bởi tay Chúa mà ra, là một giống hoàn toàn và cũng như muôn vật Chúa không còn phải đồi thay gì nữa.

Đã dựng nên loài người như thê, có nhẽ nào Thiên Chúa lại không giúp đỡ cho người ta đạt được chí nguyện, thỏa được lòng khát vọng, không truyền dạy cho biết các chân lý phải tin theo, không phán bảo cho biết những qui tắc phải noi giữ cho hợp với đạo làm người ư ? Không, không khi nào Chúa lại bỏ mặc người ta như vậy. Cho được nhận thầy điều ấy, ta cứ tìm ngay trong cảnh hỗn độn của các tôn giáo, sẽ thầy cái dấu riêng biệt của Thiên Chúa. Cũng như thế giới hữu hình này, tôn giáo của Chúa đã truyền dạy cũng không có đồi thay. Đâu đâu ta cũng chỉ thầy thờ có một Chúa, giữ có môt nền luân lý, theo có một cách phụng sự đề kính thờ, đề cảm tạ các ân trạch của Đấng

le même Dieu, partout la même morale, partout la même culte d'adoration qui n'est dû qu'à l'Être suprême, partout la reconnaissance pour ses bienfaits, partout cette tendresse de père qui lui permet de s'intéresser à toutes ses créatures même les plus humbles, même les plus petites, partout dans le monde entier, nous devons trouver le même enseignement, le même culte les mêmes maîtres de religion, partout aussi nous devons constater les mêmes résultats, les mêmes bienfaits, sur l'humanité tout entière. Qu'elle soit en Europe ou en Asie, en Amérique, en Afrique ou en Océanie, la vraie religion doit rester la même partout.

Oui, mes chers Amis, beaucoup parmi vous ont voyagé, les autres ont tout au moins suivi pas à pas dans leurs livres, l'évolution des diverses civilisations qui ont illustré notre planète depuis le commencement de l'humanité. Dites-moi donc quelle est la religion qui ne change pas, la seule, l'unique qui soit toujours restée fidèle à ses origines par sa reconnaissance du seul vrai Dieu, Créateur et Souverain Seigneur de toutes choses, par son culte d'adoration, par ses prières, par sa morale. Vous ne pourrez que me répondre :

Cette religion-là est la Religion catholique. Le Dieu que vous adorez est Celui qui, dès le principe des temps, à créé le ciel et la terre. Ce Dieu, il le fallait tout puissant, infiniment savant pour accomplir un pareil ouvrage. Nous nous extasions devant une simple horloge, une montre minuscule, travaillée par la main des hommes. Que dirons-nous devant la grande horloge de l'Univers ? Or, ce Dieu infiniment puissant, c'est Lui que vous adorez. Après avoir créé Il est le Conservateur de ses œuvres. Si son Action s'arrêtait un seul instant, la grande machine du monde ne pourrait subsister.

Les commandements que Dieu a gravés dans le cœur de tout homme venant en ce monde, et qu'il a précisés d'une manière si éclatante sur le mont Sinaï, au milieu

Chủ-tể càn khôn Khắp trong thế giới, đâu đâu cũng có các chức vị giảng truyền như nhau, từ cách diễn giải giáo lý cho đến cách cử hành lễ nghi, cũng dập theo đúng một khuôn một mẫu ; mà chỗ nào cũng thấy có một kết quả ấy, ban phát ra cho nhân loại một thứ ân trạch như nhau. Chẳng kỳ là ở bên châu Âu hay châu Á, châu Mỹ, châu Phi hay tận bên châu Úc, ở đâu thì tôn giáo chân chính cũng không đổi khác.

Trong quí vị đây, hẳn nhiều người đã từng du lịch qua nước này xứ khác, còn những ai chưa đi đâu xa thì ít là cũng đã xem sách mà biết rõ sự biến hóa của các nền văn minh kể từ khi mới có nhân loại Vậy các Ngài hãy nói cho tôi biết các Ngài đã nhận có tôn giáo nào là tôn giáo từ trước chí sau vẫn giữ theo có một nguồn gốc, thờ kính có một đấng đã tạo thành và hằng quản trị vạn vật, không hề thay đổi trong cách phụng sự, trong lối nguyện cầu, trong nền luân lý chăng ? Các Ngài hẳn chỉ trả lời tôi được rằng :

Cái tôn giáo chân chính, không bao giờ thay đổi ấy, là chính đạo Công-giáo. Người Công-giáo kính thờ Thiên Chúa là chính đấng thông minh vô lượng, quyền phép vô biên, đã khai thiên lập địa Xem một cái đồng hồ nhỏ, người ta đã phải khen ngợi sự tài tình của các tay thợ làm ra, huống hồ đứng trước vũ trụ này, khác nào một cái đồng hồ cực to nhớn, mọi sự đều sắp đặt, chuyển vần theo một trật tự rất là kỳ diệu, thì nhẽ nào ai không cúi đầu kính phục cái quyền phép vô cùng của Hóa Công ? Thiên Chúa chẳng những là đã dựng nên muôn vật trên trời dưới đất. Ngài lại còn coi sóc đến mãi mãi gìn giữ cho luôn luôn nữa.

Các giới răn, Thiên Chúa đã in vào lòng mọi người tự khi vừa thoạt sinh ra ở đời này, mà Ngài lại đã hiện ra trên núi Sinaï truyền dạy rõ ràng cho dân Do-thái, thì ngày nay ở khắp mặt đất này, đâu đâu mặc lòng, Giáo hội cũng vẫn giảng dậy hợp theo như thế mãi. Cựu ước là cái hình bóng, là cuộc dự dị của Tân-ước ; mà Tân-ước chính là phần tiếp nối, là cuộc thực hiện, bổ túc cho Cựu-ước. Chính Đức

des éclairs et du tonnerre, sont les mêmes que ceux que nous enseignons maintenant dans toutes les églises du monde. L'ancien Testament était la figure et la préparation du Nouveau, la suite, la réalisation, l'achèvement de l'Ancien. Le Christ l'a dit lui-même dans son Evangile : « Je ne suis pas venu pour abolir la Loi et les Prophètes de l'ancien Testament, mais pour l'accomplir. » — Le Christ, Fils de Dieu, venu en ce monde pour nous racheter et nous enseigner, est bien le Messie promis depuis l'origine des siècles. Celui que non seulement la Bible, mais tous les livres, tous les chants, tous les poèmes, toutes les traditions des peuples de l'antiquité ont appelé, ont désiré au point de lui donner le nom de « Désiré des nations. »

Et depuis le Christ jusqu'à nos jours, la Religion catholique a-t-elle changé ? Non, mes chers Amis. Il y a plus d'un an, j'étais à Rome, berceau du Christianisme. Or, en parcourant les vestiges des premiers siècles de l'Eglise, en visitant les catacombes, les vieux monuments, les antiques sanctuaires, j'ai pu constater que rien n'avait changé, ni dans le dogme, ni dans la morale, ni dans l'ordre essentiel de la liturgie sacrée, ni dans l'administration des Sacrements.

Pendant mes voyages, je me suis arrêté bien des fois pour célébrer la sainte messe aux Indes, à Suez, en Italie, en France, en Palestine, en Egypte, et sans que j'aie eu à prononcer un mot, on a placé devant moi les mêmes vases sacrés, les mêmes ornements que ceux dont nous nous servons ici au Tonkin, on a préparé l'autel comme nous le préparons ici au Tonkin. J'ai entendu prêcher et je n'ai pu surprendre une seule phrase en contradiction avec ce que je prêche moi-même. On m'a demandé de prêcher aussi à Marseille, à Lyon, à Angers, au pays natal de Mgr l'Evêque d'Adran, dans le diocèse de Be-

Chúa Giêsu, trong sách Phúc-âm đã dạy rằng : « Ta xuống thế gian này không phải là để phá bỏ lệ-luật và nhời các tiên tri trong Cựu-ước, mà chính là để làm cho các điều ấy được trọn ».

Đức Chúa Giêsu con Đức Chúa Trời đã ra đời để cứu chuộc và dạy dỗ chúng ta, thì chính là Đấng Cứu-thế mà Đức Chúa Trời đã hứa cùng nguyên tổ loài người ; à chính Đấng mà chẳng những trong Thánh kinh, lại khắp các sách vở, thơ ca, và trong cả tục truyền của các dân tộc đời xưa, đã mong mỏi và gọi là « Đấng thiên hạ đợi trông ».

Từ khi Đức Chúa Giêsu ra đời lập đạo cho tới ngày nay đạo Công-giáo có thay đổi không ? Tôi quả quyết nói với các bạn rằng : chẳng hề có thay đổi gì cả. Năm trước trong dịp sang La-mã, là chính chỗ nguồn gốc đạo Công-giáo, tôi đã đi xem các di tích cũ. Dạo qua những hang ngầm dưới đất mà các giáo hữu buổi đầu, vì gặp kỳ bách hại quá ngặt nghèo nên đã phải đào để làm nơi hội họp, hay là viếng thăm các chỗ lâu đài, các ngôi thánh điện đã xây dựng lên từ buổi Giáo-hội mới sơ khai, tôi đã xét ra mà so xánh với mọi sự hiện thời, thì vẫn thấy còn y theo một nề nếp cũ. Từ nền tảng giáo lý, từ khuôn mẫu luân lý, cho đến cả những nghi tiết trong việc phụng sự cũng vẫn chẳng hề có rời xa cái trật tự cốt yêu đã có từ mấy ngàn năm.

Trong cuộc hành trình ấy, tôi cũng đã qua chơi nhiều xứ. Ở Ấn-độ hay là ở kênh đào Suez, ở nước Ý cũng như ở nước Pháp, ở Palestine cũng như ở Ai-cập, đến nơi nào khi tôi làm lễ, tôi cũng thấy người ta bày bàn thờ, dọn các đồ lễ cũng như ở Bắc-kỳ này. Đến chỗ nào tôi cũng nghe diễn giải về giáo lý, mà không hề có ở đâu là thấy một câu phản trái những điều chính tôi vẫn thường giảng khuyên. Trong khi tôi lưu lại ít ngày ở nước Pháp, nhiều tỉnh có lòng yêu mà mời tôi đến diễn thuyết. Tôi đã đăng đàn ở Marseille, Lyon, Angers, Strasbourg, ở chính quê hương của Đức Giám-mục Bá-Đa-Lộc, về địa phận Besançon, và cả ở nhà thờ Đức Bà tại kinh thành Paris nữa. Hàng mấy trăm ngàn

sançon, à St Claude, Strasbourg et jusque dans la célèbre cathédrale de Notre Dame de Paris, devant des foules innombrables, et pas un seul parmi mes auditeurs catholiques n'a trouvé, dans mes paroles, un enseignement contraire à ses croyances.

Venez avec moi, mes chers Amis, parcourons les spacieuses bibliothèques des presbytères, des Universités catholiques, des monastères, entrons dans les librairies catholiques et parmi les millions de volumes qui nous tomberont sous la main, nous n'en trouverons pas un qui ose enseigner ce que l'Eglise n'approuve pas ; car s'il s'en trouvait un seul, il serait rejeté immédiatement comme nous rejetons un poison violent, capable de nuire à l'équilibre de notre organisme.

Est-ce tout ? Non encore. Le Christ, avant de quitter la terre, avait dit à ses disciples : « Aimez-vous les uns les autres. A ce signe le monde reconnaîtra que vous êtes mes disciples. » L'amour de Dieu, l'amour de notre prochain, tel est le grand secret dont je voulais vous parler au commencement de cette conférence, en vous annonçant que je vous enseignerais ce que vous devez faire de vos vingt ans. C'est fait, je vous le dis avec le Christ : Aimez-vous les uns les autres, non pas de cet amour égoïste, qui ne sait que se rechercher soi-même. Aimer ainsi n'est pas aimer. Le véritable amour est celui dont le Christ nous a donné l'exemple jusqu'à mourir pour nous. Aimer, c'est se donner, se sacrifier, savoir souffrir s'il le faut.

Là encore nous ne trouvons pas de changement dans la Religion. Elle est toujours la Religion de l'amour. Le signe indiqué par le Christ est toujours là pour nous prouver que nombreux sont ses disciples. Il n'y a pas de distinction de peuple, de race, de riche, de pauvre, de savants et d'ignorants. Partout, les vrais disciples du Christ ne forment qu'un seul cœur et une seule âme. —

các thính giả của tôi ở các nơi đó, không hề có một ai bảo rằng tôi đã nói mảy may gì khác với sự tin tưởng của họ xưa nay.

Các bạn hãy cùng tôi đi khắp bao nhiêu thư viện riêng của các chức vị trong Giáo-hội, khắp những kho sách rộng lớn của các Cao-đẳng học đường Công-giáo và của các Tu viện mà xem. Trong mấy mươi triệu quyển sách ở các nơi đó không hề có một quyển nào, bàn nói đến điều gì ngang trái với tôn chỉ của Công-giáo. Được như thế, là vì xưa nay nếu có một quyển nào dầu hơi sai lạc, Giáo-hội cũng lập tức ném bỏ ngay, khác nào ta phải giữ dè rất cẩn thận với những chất độc có thể hại đến tính mệnh của mình vậy.

Vả lại, trước khi Đức Chúa Giêsu từ giã thế gian này, Ngài đã giặn các môn-đồ rằng : « Các con phải thương yêu nhau. Đấy Chính là dấu mà thiên hạ sẽ nhận biết các con là môn-đồ của ta. » Lòng mến Chúa cùng với đức yêu người, chính là cái thuật mà tôi muốn nói ngay với các bạn khi tôi bảo các bạn phải đem tuổi 20 để làm gì. Tôi cũng xin họp theo lời Đức Chúa Giêsu mà bảo các bạn rằng : Các bạn phải thương yêu nhau. Nhưng không phải là thương yêu nhau theo lòng yêu ích kỷ, chỉ tìm những sự am-hợp với ý riêng mình đâu vì như thế không phải là thương yêu thật. Chính Đức Chúa Giêsu đã làm khuôn mẫu cho ta trong việc này : vì thương yêu ta mà Chúa đã đèn phải chịu chết vì ta. Cái lòng yêu mến thật, chính là ở sự quên mình đi, biết chịu thiệt thòi, và cần ra thì có phải chịu đau khổ cũng đành nữa.

Đức thương yêu trong đạo Công-giáo từ xưa đên nay cũng không hề có thay đổi. Bao giờ Công-giáo cũng vẫn là cái tôn giáo chủ trì sự thương yêu. Mà xét theo cái dấu chúa đã phán bảo ấy, ta sẽ thấy trong thiên hạ đâu đâu cũng có vô số môn đồ của Ngài. Những người ấy, bât cứ ở đâu cũng hợp nhau như một, không có phân kẻ giầu người nghèo, kẻ thông người đốt, không biệt bờ cõi, nòi giống. Tôi đã xem thấy các bạn trẻ Việt-nam đang du học ở bên Pháp, đã được các bạn Công-giáo ở bên ấy quá mến như anh em một nhà. Tôi lại gặp một đoàn 200 người Trung-hoa

Vos frères, étudiants annamites, sont allés en France et ont été reçus, nos séminaristes tonkinois sont allés en France et je les ai vu traités par leurs camarades français comme des frères du même père et de la même mère. — Des pélerins chinois sont allés à Jérusalem sur le tombeau du Christ ; à Rome, à Paris, ils ont parcouru la France en tout sens et ils ont trouvé partout le même accueil fraternel. — Des Hindous de Pondichéry, de Ceylan, de Madras, de Kumbakonam, de Salem ont succédé à leurs frères de Chine, deux cents pour le premier groupe, près de cinq cents pour le second pélerinage, et ils se souviendront eux aussi, toute leur vie, de la charité du Christ qui anime leurs frères d'Europe.

L'amour de Christ ! mais il nous presse, il nous environne, il nous étreint de toute part. Demandez à ces missionnaires, qui depuis quarante ans vivent loin du sol natal, au milieu de nous, ou encore dans les endroits les plus inaccessibles des montagnes laotiennes, pourquoi ils ont tout quitté, tout sacrifié : parents, amis, pays ? Pour l'amour de Dieu, vous répondront-ils, et pour l'amour de vos âmes. — Demandez à certains d'entr'eux, pourquoi ils passent leur vie dans les hôpitaux, dans les léproseries, au chevet des pauvres malades, ils vous répondront que leurs frères souffrent et que c'est le cas ou jamais de se sacrifier pour leur prouver leur amour. — Demandez à tous ces Frères des Ecoles Chrétiennes, pourquoi ils demeurent, toute leur vie, auprès des orphelins, des enfants de tout âge, de toute condition ? Demandez à ces milliers de Religieuses répandues par tout l'univers pourquoi tant de dispensaires, d'écoles, d'hôpitaux, d'asiles de vieillards ? Elles aussi vous répondront : C'est parce que le Christ a dit : « Aimez-vous les uns les autres. » Encore une fois, rien à changer à tout cela. Tout est bien, tout est parfait.

và một đoàn 500 người ở về các miền bên Ấn độ sang viếng Thánh-địa, rồi đi du lịch qua Rome và Paris mà đến đâu họ cũng phải cảm động vì thấy được anh em đồng đạo tiếp đãi rất ân cần, mật thiết.

Tâm lòng thương yêu của Chúa, như thúc giục, như vây bọc, như xoắn xuýt lấy ta ! Có biết bao nhiêu vị thừa sai đã bỏ quê hương mà sang các miền dân giã xứ mình đây, hay đã vào tận những rừng sâu núi thẳm của đất Lào, mà sinh sống hàng mấy mươi năm rồi đến chết vùi ở đấy Các bạn hãy hỏi xem, tại sao mà các vị ấy đã chịu lìa xa cha mẹ, thân thuộc, xứ sở của mình. Các vị ấy sẽ trả lời cho các bạn hay rằng : chỉ vì một lòng mến Chúa và thương yêu linh hồn người ta thôi. Tại sao có những vị giáo sĩ, đã bỏ đời tốt đẹp của mình, mà vào ở trong bệnh viện để săn sóc những kẻ ốm đau, vào ở các trại phong để trông nom những người bệnh tật ? Là cũng chỉ bởi vị ấy coi mọi người như anh em một cha, nên khi thấy ai đau khổ thì hết lòng cứu giúp, chẳng nề quản nỗi gì Tại sao các ông thầy Dòng trọn đời lại chuyên vào việc trông coi những trẻ côi cút, dậy dỗ cho hàng thiếu niên chẳng kỳ là hạng người nào. Tại sao các bà Phước đi khắp năm châu, nào lập nhà trường, nào dựng nhà thương, nào xây nhà nuôi những kẻ già nua cô độc ? Tại sao ? Chỉ tại những người ấy đã đem ra thực hành điều đấng Cứu-thế đã răn dạy : « Các con phải thương yêu nhau ». Từ xưa đến nay cái lòng mến Chúa và cái đức yêu người cũng không hề có đổi thay. Thật là mọi sự đều tốt đẹp, đều hoàn toàn vậy.

Các bạn rất yêu quí ! bây giờ các bạn cũng đã biết như tôi rồi. Sinh ra ở đời này, muốn được sung sướng muốn làm ích cho gia đình, cho xã hội, thì chỉ có một phương thế mà thôi, là : phải biết giúp đỡ kẻ khác, phải biết bỏ mình đi, phải biết chịu thiệt thòi đau khổ, tóm lại phải biếtt hương yêu nhau vậy,

Et maintenant, mes chers Amis, vous en savez autant que moi. Pour être heureux en ce monde, pour se rendre utile à la famille, à la société, il n'y a qu'un seul moyen : savoir se dépenser, se donner, se sacrifier, en un mot savoir aimer. Aimer Dieu d'abord, puisque Lui nous a aimés le premier en nous donnant la vie et tout ce qui nous est nécessaire à la vie. Aimer notre prochain, non pas par nos paroles seulement, mais surtout par nos actes.

Vous me direz peut-être : Quoi ! vous voudriez faire de nous des missionnaires, des infirmiers, des Frères des Ecoles Chrétiennes ? Pas du tout. Je ne vous demande pas de sortir de votre condition sociale, mais de faire rayonner sur votre entourage et indirectement sur la société tout entière, l'esprit de bonne entente, d'union, de solidarité si nécessaire pour faire œuvre utile à la collectivité.

Lisez l'histoire et vous comprendrez que la Religion Catholique a transformé l'Occident. Ici, vous n'avez qu'à ouvrir les yeux pour vous rendre compte de l'esprit de décision, de méthode, de conciliation, de dévouement, d'abnégation qui animent les fidèles et les prêtres. A vous, Messieurs, qui n'avez pas encore partagé nos convictions religieuses, nous ne demandons pas d'embrasser tous, en ce moment, notre religion. L'heure de Dieu sonnera pour quelques-uns d'entre vous et bientôt peut-être. Ce que nous vous demandons en ce moment, c'est de joindre vous efforts à ceux de l'Eglige Catholique. Les problèmes de l'heure présentent tant de difficultés, nous disent vos frères, les étudiants Annamites de Paris, qu'ils ne pourront être résolus que si nous avons recours à la lumière de l'Eglise Catholique (1).

(1) Revue « Action Sociale Indochinoise. » Janvier 1934.

Ta phải mến Chúa trước hết đã, vì bởi lòng yêu mến mà Chúa đã sinh ra loài người và lo liệu cho ta có đủ mọi sự cần dùng. Rồi, ta lại phải thương đến người đồng loại, nhưng không phải chỉ thương môi thương mép, mà phải lấy việc làm để chứng tỏ cái đức ấy ra ngoài nữa mới được.

Nói như thế, không phải là tôi bảo các bạn đây phải dâng mình đi mở đạo, phải đi làm khán hộ hay là vào dòng khấn tu cả đâu. Không, tôi chẳng bảo các bạn phải ra khỏi cái địa vị trong xã hội của mỗi người, tôi chỉ xin các bạn làm sao cho những người ở gần gũi ngay chung quanh mình đều nhiễm được cái tinh thần hòa thuận, liên hợp và tương cưu tương trợ lẫn nhau, để làm ích được cho cả đoàn thể, cả xã hội.

Đọc lịch sử, các bạn sẽ biết rằng : đạo Công-giáo đã cải tạo Tây-phương. Chỉ xem vào công cuộc ấy cũng đủ cho các bạn nhận thấy các giáo hữu và các vị giáo sĩ xưa nay bao giờ cũng giầu lòng quyết định, sẵn óc phương pháp, lại vừa khéo dung hòa vừa biết hy sinh để làm việc.

Trong các bạn đây, những ai chưa cùng với chúng tôi chung một sự tín ngưỡng, chúng tôi chẳng dám bảo là phải theo cả về đạo chúng tôi ngay. Đó là một việc phải có ơn của Thiên Chúa mới được, nhưng tôi chắc rằng rồi đây, chẳng bao lâu nữa, Chúa sẽ gọi đưa một vài người trong các bạn nhập vào Công-giáo-hội. Ngay bây giờ, chúng tôi chỉ xin các bạn hãy đồng tâm hợp lực với Giáo-hội, để tìm phương giải quyết những cái vấn đề khó khăn trong xã hội hiện thời.

Trong tạp chí « Đông-dương xã hội hành động », là một cái cơ quan rất có thể giá của anh em học sinh Việt-Nam đang du học ở Pháp, số tháng giêng năm 1934 đã có nói hẳn rằng : « Nếu chúng ta nhờ đến cái ánh sáng của Hội-thánh Công-giáo thì mới giải quyết được những vấn đề khó khăn của xã hội hiện thời... Giáo hội truyền dạy cho ta những cái nguyên lý và chỉ dẫn cho những cách thế rất khôn ngoan

« Elle nous enseigne des principes et des directives pleins de sagesse et d'équité, qui sauraient concilier les intérêts les plus opposés. Notre devoir n'est-il pas de la suivre pour ne pas nous écarter de la Vérité ? Et la Charité chrétienne ne nous commande-t-elle pas de les propager entre nous, afin que nos amis et nos compatriotes puissent en profiter ? »

« Les anciens, dit le Père Morawski, avaient la coutume suivante : « Quand deux hommes concluaient une amitié, ils brisaient une tablette de pierre et quand, après de longues années il leur arrivait de se rencontrer, ils rapprochaient les fragments fidèlement conservés et les voyant s'adapter facilement ils se reconnaissaient pour amis. — Une telle congruence existe précisément entre l'âme humaine et le Christianisme. L'âme humaine a erré pendant des siècles à la recherche d'une religion en harmonie avec sa propre nature, elle a erré en quête de rapports avec Dieu, elle s'est accrochée à des croyances, à des pratiques, à des philosophies. Mais l'une ne contentait pas son désir du vrai, l'autre blessait son sens moral ; aucune ne s'adaptait parfaitement à elle.

« Quand, enfin, on lui donna le Christianisme, elle sentit pour la première fois une religion qui répondait à son cœur, à sa raison, à son sens moral, à ses sentiments, à son idéal de beauté et de bonté : en un mot, qui s'adaptait parfaitement à elle. L'âme reconnut la seconde moitié de cette « *tessera*, » sortie des mains d'un seul et même Créateur. Elle s'est élancée vers le Christianisme de toutes les forces de sa nature et elle a connu en lui un ravissement et un bonheur jusqu'alors ignorés ! ».

và công chính, có thể dung hòa được cả những lợi quyền rất tương phản. Vậy cái bổn phận của chúng ta há lại chẳng theo Giáo-hội cho khỏi lạc xa đường thật lối chính hay sao ? Cái đức bác ái của Thiên Chúa Giáo, há chẳng buộc ta phải đem những điều ấy mà truyền bá ra cho khắp trong anh em để cho các bạn hữu, các người đồng hương với ta cũng được nhờ đó sao ?

Sau hết, kết thúc bài diễn thuyết rất hữu ích cho bạn trẻ này Đức Giám-mục tiên khởi Việt-Nam đã thuật lại một đoạn chính văn của Cha Morawski, rằng : « Đời thượng cổ có một cái tục khi hai người giao kết bạn bè với nhau thì lấy một mảnh đá đập vỡ đôi ra, mỗi bên giữ một phần. Về sau, có phải xa cách nhau lâu năm, đến khi lại được gặp thì hai bên cùng đưa cái ghi tích cũ ấy ra. Nếu hai mảnh đá ăn khớp nhau, thì hai người nhận được nhau là chỗ tình xưa nghĩa cũ. Ở giữa linh hồn nhân loại và đạo Thiên Chúa, cũng thấy có đều tương ám như thế. Lang thang trong bao nhiêu thế kỷ để tìm một tôn giáo thích hợp với bản tính của mình, vơ vẩn mãi khắp đó đây để mưu cầu cho có phương thế mà được kết hợp cùng Thiên Chúa, linh hồn nhân loại đã níu lấy biết bao là tôn giáo, đã bám vào bao nhiêu là tín ngưỡng, đã hùa theo bao nhiêu là môn triết lý... Nhưng, cái thì chẳng vừa với lòng ái mộ sự thánh thiện, cái thì không làm cho thỏa được nỗi khát vọng sự chân chính, kiếm tìm đã lắm mà linh hồn nhân loại vẫn chẳng thấy cái gì đúng như sở ước.

« Mãi cho đến khi được nghe giảng truyền về đạo Thiên Chúa, bấy giờ mới là lần thứ nhất mà linh hồn nhân loại được gặp cái tôn giáo hợp với lòng ước mong, đúng với tâm trí, với tính tình, với cái lý tưởng thiện mỹ của mình. Bấy giờ linh hồn mới nhận thấy một phần thứ hai nữa của cái « *toàn bản* » (tessera) đã tự chính tay đấng Chủ tể càn khôn tạo thành. Mà từ đấy linh hồn nhân loại đã đem hết cả bao nhiêu sức lực của mình để dốc một niềm tin theo với đạo Thiên Chúa, và mới thấy được sự vui mừng sung sướng mà trước kia chưa từng biết vậy ».